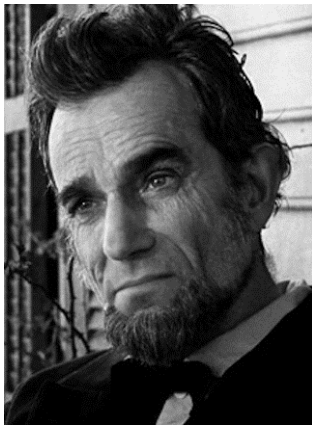

Opgave 1 Gespeelde emotie

In een speelfilm over de voormalige Amerikaanse president Abraham Lincoln speelt de Britse acteur Daniel Day-Lewis de hoofdrol. Om zijn rol zo goed mogelijk te kunnen spelen, begon de acteur zich al een jaar voor de eerste opnamen zo in te leven in de persoon Lincoln, dat hij ging voelen en denken zoals de oud-president. Andere acteurs die in de film speelden kregen brieven en mails van Day-Lewis die ondertekend waren met de "A" van Abraham. Ze mochten geen gesprekken meer met hem voeren over alledaagse zaken en ze mochten

ook niet met een Brits accent met hem spreken zodat hij zich het Amerikaanse accent helemaal eigen kon maken. De acteur die de zoon van Lincoln speelde in de film liet weten de "echte Day-Lewis" pas te hebben ontmoet op het moment dat een man in spijkerbroek en T-shirt hem begroette op het feestje na afloop van de filmopnamen.

De acteertechniek waarbij de acteur zich zo volledig mogelijk inleeft in het personage dat hij gaat spelen, wordt 'method acting' genoemd. 'Method actors' maken zoveel mogelijk gebruik van eigen emoties en ervaringen om zo levensecht mogelijk over te komen.

De Romeinse leraar in de retorica Quintilianus heeft adviezen gegeven hoe sprekers met succes emoties bij het publiek kunnen oproepen.

2p 1 Wat is volgens Quintilianus voor sprekers de beste manier om emoties bij het publiek op te roepen?

Leg in je antwoord uit in welk opzicht 'method acting' met de opvatting van Quintilianus overeenkomt.

William James geeft in tekst 1 aan wat er allemaal komt kijken bij het acteren van een emotie:

tekst 1

Het enorme aantal onderdelen dat veranderd wordt bij een emotie maakt het voor ons zo lastig om, volkomen onaangedaan, de volledige en integrale expressie van welke emoties dan ook te reproduceren. Het zal ons misschien nog lukken wat willekeurige spieren te laten bewegen, maar we gaan de mist in bij de huid, de klieren, ons hart en de overige inwendige organen. Evenals iemand die doet alsof hij moet niezen, net niet echt klinkt, zo zal ook iedere poging om een emotie na te doen zonder dat de oorzaak aanwezig is die er normaal aanleiding toe geeft, 'hol' overkomen.

bron: W. James, Wat is een emotie?

Wat James in tekst 1 beweert over het reproduceren van emoties is nog steeds onderwerp van discussie. De Nederlandse actrice Carine Crutzen antwoordt bijvoorbeeld het volgende als haar in een interview wordt gevraagd of zij de kunst van het huilen beheerst:

tekst 2

‘Het blijft eigenlijk iets wat je overkomt. Terwijl je je natuurlijk bewust bent van het feit dat je speelt, moet je proberen iets open te zetten en dat lukt niet altijd. Bovendien moet je niet ‘denken’ aan emotie. Het is iets fysieks, iets zintuiglijks en daarmee ook niet mijn privé-verdriet.’ Er zijn wel ‘triggers’ die een acteur kunnen helpen, vertelt Crutzen. Ze refereert aan de scene in *Black Swan* die Natalie Portman waarschijnlijk haar Oscar opleverde. Daarin zien we het rigide danseresje dat ze speelt buiten zinnen raken wanneer ze hoort dat ze de hoofdrol mag dansen. Ze sluit zich op in een toilet en belt bevend haar moeder om het goede nieuws te delen. De telefoon gaat over, de spanning stijgt, en wanneer moeder opneemt en ze met een klein stemmetje zegt: ‘Mummy I’ve got the part’ breekt ze volledig. De fysieke handeling van het uitspreken van zo’n woord als ‘mammie’ kan, als je jezelf toestaat het op een bepaalde manier te zeggen, heftige emoties genereren, verklaart Crutzen.

bron: De Groene Amsterdammer, 24 maart 2011

Crutzen lijkt het zowel eens als oneens te zijn met de opvattingen van James over acteren.

- 2p **2** In welk opzicht komen de opvattingen van Crutzen in tekst 2 overeen met de benadering van emoties van James?

Leg je antwoord uit met behulp van een citaat uit tekst 2.

Leg tevens uit dat Crutzen het niet helemaal eens is met James en gebruik daarbij een citaat uit tekst 1 en een citaat uit tekst 2.

Crutzen gaat in het interview ook in op de louterende werking van emoties bij het publiek. Al bij Aristoteles kunnen we lezen waarom mensen behoefte hebben aan levensecht gespeeld drama. Volgens hem zijn we bij het kijken naar toneel namelijk op zoek naar het verwerken van emoties. Aristoteles noemt dit ‘katharsis’: een emotionele loutering of zuivering. Hij veronderstelt dat het publiek bij toneel een emotionele zuivering ondergaat door de confrontatie met sterke emoties als verdriet, vreugde, woede en angst. Door de emoties tijdens de voorstelling te uiten kun je in het dagelijks leven beter met tegenslagen omgaan en zal je niet langer met overdreven woede of angst reageren.

Martha Nussbaum is in haar filosofie beïnvloed door Aristoteles. Volgens haar kunnen emoties waar en onwaar, redelijk en onredelijk zijn.

- 2p **3** Wat verstaat Nussbaum onder de waarheid en de redelijkheid van emoties?

Leg in je antwoord uit in welk opzicht de redelijkheid van emoties overeenkomt met de opvatting over ‘katharsis’ van Aristoteles.

Het al dan niet ervaren van echte emoties bij het kijken naar film of theater is het onderwerp van de paradox van de fictionele emoties. In scripted-realityseries, waarin waargebeurde feiten worden nagespeeld, wordt dit op de spits gedreven. In de succesvolle scripted-realityserie *Achter gesloten deuren* is het voor de kijker niet meteen duidelijk dat het om acteurs gaat. Actrice Anna Alba Franchin speelde een zwanger meisje dat de ziekte hiv had opgelopen nadat zij was vreemdgegaan. Over haar ervaringen zegt zij:

tekst 3

Toen die aflevering op tv kwam, was scripted reality nog niet heel bekend in Nederland. Veel mensen dachten dat het een reality-serie was en wisten niet dat ik acteerde. In de supermarkt stonden mensen achter mij te fluisteren: 'kijk dat is dat meisje met hiv'. Mijn oude baas stuurde me zelfs een sms'je om me te feliciteren met mijn zwangerschap.

bron: Metro, 1 maart 2013

- 2p **4** Stel nu dat de mensen in de supermarkt en Anna's oude baas wel hadden geweten dat ze naar scripted reality keken.
Hadden deze mensen dan wel echte emoties kunnen hebben?
Beargumenteer je antwoord door uit te leggen welke oplossing van de paradox van de fictionele emoties volgens jou het best is, die van Lamarque of die van Walton.

- 2p **5** Als een Nederlandse acteur in een Japans theaterstuk de emotie 'amae' zou moeten spelen, een emotie waar geen Nederlands woord voor bestaat, zou dat dan kunnen lukken? Voor deze emotie zijn immers geen voorbeelden uit je eigen cultuur te geven.
De taalkundigen Edward Sapir en Benjamin Whorf hebben een hypothese over taal en emoties ontwikkeld.
Kan een Nederlandse acteur een emotie als 'amae' spelen als er in het Nederlands geen woord voor bestaat?
Leg in je argumentatie uit of jouw standpunt wel of niet aansluit bij de hypothese van Sapir en Whorf.